

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ПОНЯТЬ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Катеринчук К. В.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри приватного та публічного права
факультету підприємництва та права
Київського національного університету технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Життя і здоров'я людини, її честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, відповідно до положень статті 3 Конституції України та одними із пріоритетних завдань нашої держави. З моменту незалежності України діє концепція «держава існує для людини», тобто здійснюються активні кроки до забезпечення охорони цих природних прав людини. З метою ефективного вирішення подібних завдань, держава здійснює захист, забезпечує суспільство від протиправних посягань на життя, здоров'я, честь і гідність особи. Саме тому, ці загальнолюдські природні блага охороняються та забезпечуються положеннями Кримінального кодексу України (далі – КК України), Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) та іншими законодавчими актами.

Отже, до статей 116 (Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання) та 123 (Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання) КК України було внесено зміни Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» [1]. Тому, на даний час у зазначених статтях йде мова про умисне вбивство/умисне тяжке тілесне ушкодження вчинене в стані сильного душевного хвилювання, зумовленому жорстоким поведінням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведіння з боку потерпілого.

КУпАП передбачає захист честі та гідності громадян лише у випадку «Використання засобів зв'язку з метою, що суперечить інтересам держави, з метою порушення громадського порядку та посягання на честь і гідність громадян» (ст. 148-3) та образи людської гідності «Розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи

транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволена відповідним органом місцевого самоврядування, або поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль (ст. 178).

Нині дані статті мають оціночну термінологію «честь» та «гідність», яка міститься не лише в Конституції України, КК України, КУпАП, а й у ЦК України. Так у ст. 201 ЦК України до особистих немайнових благ, які охороняються цивільним законодавством належать «... честь, гідність і ділова репутація, а також інші блага». Однак жоден із зазначених термінів, крім «ділової репутації» не мають юридичного визначення в нормативно-правових актах та у Постанові Пленуму Верховного суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» [2].

Ще до втрати чинності Постанови пленуму Верховного суду України «Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій» [3] та наказу «Про затвердження Положення про порядок розгляду звернень та організацію особистого прийому громадян в органах державної контрольно-ревізійної служби» [4], які зазначали, що поширенням відомостей, що принижують честь, гідність та ділову репутацію особи, – поширення в засобах масової інформації або будь-яким іншим шляхом, у тому числі повідомлення невизначеному колу осіб чи хоча б одній особі, крім особи, якої вони безпосередньо стосуються, відомостей, що не відповідають дійсності. Ці два документи також не містять тлумачення даної термінології, бо вона відноситься до морально-етичних категорій, але поряд з «честью» та «гідністю» містить ще й третя складова «ділова репутація».

Ділова репутація – сукупність документально підтвердженої інформації про особу, що дає змогу зробити висновок про відповідність її господарської та/або професійної діяльності вимогам законодавства, для фізичної особи – про належний рівень професійних здібностей та управлінського досвіду, а також про те, що особа не має судимості за корисливі злочини і за злочини у сфері господарської діяльності, не знятої або не погашеної в установленому законом порядку [5; 6; 7]; відомості, зібрані Фондом, про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці, а також відомості про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи [8; 9].

Отже, за своєю сутністю поняття «ділова репутація» є складовою частиною більш широких поняття «честь» та «гідність» особи.

Література:

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України. Відомості Верховної Ради. 2018. № 5. ст. 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#n39>.

2. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: постанова Пленуму Верховного суду України. № 1 від 27.02.2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09.

3. Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій: постанова пленуму Верховного суду України. № 7 від 28.09.90 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-90/ed20090227/find?text=%ef%ee%f8%e8%f0%e5%ed%ed%ff%ec+%e2%b3%e4%ee%ec%ee%f1%f2%e5%e9>.

4. Про затвердження Положення про порядок розгляду звернень та організацію особистого прийому громадян в органах державної контрольно-ревізійної служби: наказ Головного контрольно-ревізійного управління України № 15 від 25.02.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0170-00/ed20090105/find?text=%cf%ee%f8%e8%f0%e5%ed%ed%ff+%e2%b3%e4%ee%ec%ee%f1%f2%e5%e9,+%f9%ee+%ef%f0%e8%ed%e8%e6%f3%fe%f2%fc+%f7%e5%f1%f2%fc,+%e3%b3%e4%ed%b3%f1%f2%fc+%f2%e0+%e4%b3%eb%ee%e2%f3+%f0%e5%ef%f3%f2%e0%f6%b3%fe+%ee%f1%ee%e1%e8>.

5. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 1. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14/ed20121119/find?text=%C4%B3%EB%EE%E2%E0+%F0%E5%EF%F3%F2%E0%F6%B3%FF#Text>.

6. Про затвердження Порядку погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі: розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг № 2531 від 04.12.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2190-12/ed20161111#n235>.

7. Про затвердження Положення про авторизацію осіб, які мають намір провадити діяльність з надання інформаційних послуг на фондовому ринку, та умови провадження такої діяльності: рішення

Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 670 від 27.09.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1371-18/ed20180927#n26>.

8. Про банки і банківську діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 5-6. Ст. 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/ed20131011/find?text=%C4%B3%EB%EE%E2%E0+%F0%E5%EF%F3%F2%E0%F6%B3%FF#Text>

9. Про затвердження Положення про виведення неплатоспроможного банку з ринку: рішення Виконавчої дирекції фонду гарантування вкладів фізичних осіб 05.07.2012 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1581-12/ed20160521#n1297>

СИСТЕМА ПОКАРАНЬ ПІДЛЯГАЄ РЕВІЗІЇ

Кернякевич-Танасійчук Ю. В.

доктор юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри судочинства навчально-наукового

Юридичного інституту

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника»

м. Івано-Франківськ, Україна

Закріплена у Кримінальному кодексі України (далі – КК України) розгалужена система покарань, яка складається з 12 видів покарань очевидно пережила себе і підлягає оптимізації, виходячи з принципу законності застосування окремих видів покарань та ефективності їх виконання.

Проаналізуємо окремі з них. До прикладу, спочатку *арешт* як вид покарання передбачав застосування короткострокового інтенсивного карально-виправного впливу на засудженого в арештному домі з жорсткими режимними обмеженнями. Однак за 19 років чинності КК України так і не було побудовано жодного арештного дому. Відбування цього виду покарання здійснюється або у камері слідчого ізолятора або у спеціальній дільниці виправної колонії, що є незаконно. Відповідно до ч. 2 ст. 51 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) на засуджених до арешту поширюються права, обов'язки, заборони і обмеження, встановлені кримінально-виконавчим законодавством для осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі. З огляду на це арешт за своїми нинішніми ознаками є різновидом позбавлення волі.